

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/236665,W-Chojnicach-upamietnilismy-ofiary-Zbrodni-Pomorskiej.html>
27.02.2026, 16:50

W Chojnicach upamiętniliśmy ofiary Zbrodni Pomorskiej

31 stycznia 2026 r. na Cmentarzu Wojennym w Chojnicach odbyła się uroczystość poświęcenia nagrobka na mogile zbiorowej około 700 cywilnych ofiar niemieckich zbrodni wojennych zamordowanych w masowych egzekucjach jesienią 1939 r. oraz w styczniu 1945 r., które 2 września 2024 r. zostały tam pochowane. W uroczystości wziął udział dr hab. Karol Polejowski, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej.

31.01.2026

[Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Dolina Śmierci w Chojnicach Ekshumacje Zbrodni pomorska](#)

- Niech wierna pamięć o naszych zgładzonych rodakach motywuje nas do zapobiegliwych, wytrwałych i dalekowzrocznych działań w służbie Narodu i Państwa Polskiego. Niech z Chojnic płynie w świat przesłanie i niezłomne postanowienie - już nikt nigdy nie odbierze nam, Polakom, naszej wolności i pokoju, naszego prawa do życia i nieskrępowanego rozwoju

- zazaczył Prezydent RP dr Karol Nawrocki w liście odczytanym przez doradcę Prezydenta dr. Marka Szymaniaka.

Zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski w swoim wystąpieniu przypomniał wieloletnie działania prokuratorów oraz biegłych z zakresu archeologii, antropologii fizycznej oraz broni palnej i amunicji, które miały na celu odnalezienie zbiorowych mogił Polaków, ofiar masowych egzekucji przeprowadzonych jesienią 1939 roku oraz w styczniu 1945 roku przez niemieckie formacje.

- To siedmuset z sześciu milionów polskich obywateli, którzy stracili życie w okresie II wojny światowej. W IPN jesteśmy głęboko przekonani, że pamięć jest najważniejsza, że naszym obowiązkiem jest odnaleźć naszych przodków, zidentyfikować ich i pogrzebać w poświęconej ziemi, aby rodziny miały gdzie zapalić świeczkę.

- powiedział dr hab. Karol Polejowski.

Po przemówieniach proboszcz Parafii pw. Trójcy Świętej w Nieżychowicach ks. Ryszard Ptak poświęcił sfinansowany przez Instytut Pamięci Narodowej nagrobek na zbiorowej mogile, a uczestnicy uroczystości złożyli wieńce oraz kwiaty.

W wydarzeniu udział wzięli Burmistrz Miasta Chojnice Arseniusz Finster, poseł na Sejm RP Dorota Arciszewska-Mielewczyk, dyrektor Biura Poselskiego Aleksandra Mikołaja Mrówczyńskiego, Wojciech Rolbiecki, wicestarosta chojnicki Jacek Klajna oraz zastępca dyrektora Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN Joanna Sulej-Piskorz.

Wcześniej zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski wziął udział w obchodach 106. rocznicy powrotu Chojnic do Ojczyzny zorganizowanych przez Burmistrza Miasta Chojnice. W imieniu Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski złożył wieniec pod tablicą upamiętniającą

powrót Chojnic do Macierzy.

Zbrodnia Pomorska była zaplanowaną akcją eksterminacyjną prowadzoną przez Niemców na terenie przedwojennego województwa pomorskiego w ponad 400 miejscowościach na polskiej ludności cywilnej. Mieszkający na Pomorzu Polacy i Żydzi, przedstawiciele różnych warstw społecznych – inteligencji, duchowieństwa, robotników, właścicieli ziemskich – a także osoby chore psychicznie, zostali w pierwszych miesiącach II wojny światowej zamordowani przez oddziały Volksdeutscher Selbstschutz.

Na podstawie dokumentacji ekshumacyjnej i imiennych list ustalono ok. 16 tys. ofiar. Nie jest to liczba pełna, lecz jedynie „najmniejsza z możliwych”. W historiografii przyjęło się, że według różnych szacunków zostało zamordowanych od 20 do nawet 40 tys. osób. Największym miejscem kaźni są tzw. Lasy Piaśnickie, gdzie zginęło co najmniej 10 tysięcy osób. W wyniku zniszczenia dokumentacji i spalania przez sprawców zwłok niemożliwe jest określenie pełnej liczby ofiar.

Instytut Pamięci Narodowej odnalazł, w wyniku prac ekshumacyjnych prowadzonych na terenie Doliny Śmierci w Chojnicach, szczątki ponad 700 ofiar niemieckich zbrodni. [2 września 2024 roku w Bazylice Mniejszej pw. Ściegicia św. Jana Chrzcziciela w Chojnicach odbyła się msza święta pogrzebowa odnalezionych ofiar.](#) Trumny ze szczątkami zamordowanych w Dolinie Śmierci zostały uroczystie złożone na cmentarzu ofiar zbrodni niemieckich w Chojnicach przy ulicy Gdańskiej, w grobie przygotowanym przez Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN. W 2026 roku poświęcono pomnik nagrobny upamiętniający spoczywające tam ofiary.

Uroczystości poprzedziły obchody 106. rocznicy powrotu Chojnic do Ojczyzny. Przedstawiciele IPN złożyli kwiaty pod tablicą upamiętniającą powrót Chojnic do Macierzy oraz uczestniczyli w mszy świętej za Ojczyznę.

Śledztwo Instytutu Pamięci Narodowej

Prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku, we współpracy z interdyscyplinarnym zespołem biegłych z zakresu archeologii, antropologii fizycznej oraz broni palnej i amunicji z Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Rzeszowskiego, prowadził od 2021 do 2024 roku działania procesowe na północnych obrzeżach Chojnic, w Dolinie Śmierci. Celem tych działań było odnalezienie zbiorowych mogił Polaków, ofiar masowych egzekucji przeprowadzonych jesienią 1939 roku oraz w styczniu 1945 roku przez niemieckie formacje.

Śledztwo zostało zainicjowane na podstawie wyników prac terenowych z 2020 roku, prowadzonych przez zespół naukowców pod kierunkiem dr. Dawida Kobiałki. W trakcie tych badań zlokalizowano miejsce masowych egzekucji Polaków, przeprowadzonych w styczniu 1945 roku przez Niemców.

Analiza odnalezionych szczątków ludzkich wskazuje, że pochodzą one od blisko 500 osób. Te ustalenia są potwierdzone zarówno przez znaczną liczbę łusek i pocisków z broni palnej znalezionych w miejscu ekshumacji, jak i przez przedmioty znalezione przy ofiarach.

Dotychczas w śledztwie ustalono tożsamość 120 osób zamordowanych w Chojnicach w wyniku masowych egzekucji przeprowadzonych przez Niemców pod koniec stycznia 1945 roku. Jesienią 2022 roku oraz latem 2023 roku przeprowadzono kolejne etapy prac terenowych, mających na celu odkrycie innych miejsc masowych egzekucji Polaków w okolicach Chojnic.

Przed rozpoczęciem śledztwa przeprowadzono szeroko zakrojone kwerendy archiwalne, badania zdjęć lotniczych, analizy wyników lotniczego skanowania laserowego, prospekcje geofizyczne oraz badania powierzchniowe. Działania te miały na celu ustalenie przebiegu polowych umocnień Wojska Polskiego, przygotowanych latem 1939 roku na wypadek wojny. Ustalono, że po zajęciu Pomorza przez wojska niemieckie jesienią 1939 roku, umocnienia te zostały wykorzystane przez okupanta do realizacji planu eksterminacji polskiej ludności cywilnej.

W rowach strzeleckich oddziały Selbstschutzu i SS dokonały masowych zabójstw polskich obywateli, w tym lokalnej inteligencji: nauczycieli, duchownych, ziemian, urzędników państwowych (m.in. policjantów, strażników granicznych, leśników, celników, listonoszy), a także kupców, rzemieślników, rolników, członków Polskiego Związku Zachodniego oraz 218 pensjonariuszy Krajowego Zakładu Opieki Społecznej w Chojnicach.

We wrześniu 2023 roku działania prokuratora i biegłych archeologów doprowadziły do zlokalizowania fragmentu polowych umocnień wojskowych. W wykopie o wymiarach 5,5 m x 4 m odnaleziono szczątki ludzkie należące do co najmniej kilkunastu osób, a także osobiste przedmioty ofiar, takie jak ozdobne spinki do mankietów, szczoteczka do zębów, guziki, brzytwa i fragmenty odzieży.

W maju 2024 roku przystąpiono do kompleksowych działań mających na celu odnalezienie wszystkich ofiar masowych zabójstw dokonanych jesienią 1939 roku na tym terenie przez jednostki niemieckie. Prace poszukiwawcze objęły kilka hektarów, na których wykonano kilkadziesiąt wykopów ziemnych. W wyniku tych działań odnaleziono cztery masowe mogiły.

W pierwszej mogile znaleziono szczątki ludzkie w nieanatomicznym układzie, należące do co najmniej 20 osób – kobiet i mężczyzn w wieku od 20 do 40 lat. Wśród odnalezionych przedmiotów były m.in. spinki do mankietów, metalowy orzełek prawdopodobnie z czapki leśnika, różaniec, medalik z wizerunkiem Matki Boskiej, krzyżyki, klucze, guziki i fragmenty odzieży, co potwierdza, że ofiarami były osoby cywilne.

W drugiej mogile odnaleziono warstwowo ułożone szczątki ludzkie pochodzące od co najmniej stu kilkadziesięciu osób – mężczyzn w wieku około 22-30 lat. Ciała były ułożone w różnych pozycjach: na plecach, brzuchu i boku. Śledztwo i oględziny miejsca sugerują, że jest to miejsce pochówku pensjonariuszy Krajowego Zakładu Opieki Społecznej w Chojnicach, rozstrzelanych przez Niemców pod koniec października 1939 roku, a następnie ukrytych w dawnych polowych umocnieniach wojskowych.

W dwóch kolejnych mogiłach, w wykopie o długości ponad 50 metrów, również odnaleziono szczątki ludzkie, które po ekshumacji poddano badaniom antropologicznym i genetycznym w celu określenia liczby ofiar.

Zabezpieczono także łuski i pociski kalibru 7,62 mm i 9 mm, pochodzące od broni strzeleckiej typu Browning, Parabellum i Mauser, używanej przez grupy operacyjne niemieckiej policji, służby bezpieczeństwa oraz jednostki paramilitarne Selbstschutzu.

W ramach prowadzonego śledztwa, prokuratorzy Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku planują także działania w kilku innych wytypowanych miejscach na Pomorzu Gdańskim, gdzie mogą znajdować się zbiorowe mogiły ofiar tzw. „Zbrodni Pomorskiej 1939 roku”.

Zobacz materiały IPN o Zbrodni Pomorskiej:

- [Konferencja prasowa – dowody niemieckich zbrodni w Borównie pod Bydgoszczą](#)
- [IPN odkrył kolejne masowe mogiły Polaków na Polach Igielskich w Dolinie Śmierci w Chojnicach](#)
- [Artykuł Zbrodnia Pomorska 1939](#)
- [Portal Zbrodnia Pomorska 1939](#)
- [Zbrodnia Pomorska na portalu Przystanek Historia](#)
- [Publikacja Zbrodnia pomorska 1939. Początek ludobójstwa niemieckiego w okupowanej Polsce](#)
- [Do pobrania broszura Zbrodnia pomorska 1939](#)
- [Zbrodnia pomorska 1939 – przeczytaj, pamiętaj!](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Chojnice

Centrala

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa, Ekshumacje, II wojna światowa, Miejsca pamięci, Okupacja niemiecka, Śledztwo, Zbrodnia pomorska, Zbrodnie niemieckie

Uroczystości